

Zabavno berilo.

Koledarji Slovencev.

(Konec.)

Za duhovščino kranjsko posebe izdajal je trudo-ljubivi Mayer latinsk „cerkven koledar“ ter mu pri-deval mnogo gospodarskih poučkov in svétov.

Mayerjeva tiskarna je slula kakor tudi njega knjigotržstvo v Ljubljani, o čemer svedoči neki zapisnik leta 1678., v katerem so imenovana vsa dela, ki jih je založil sam ali dobil v prodajo.

Zdaj se vzbudi zopet želja Kranjcev po sloven-skem jeziku in J. G. Mayer, sin prej imenovanemu tiskarju, dá v Augsburgu l. 1726. po vzgledu nem-ških kmetijskih koledarjev tiskati prvo kranjsko „pra-tiko“ na svoje stroške, katera nosi v naslovi njega ime s pristavkom „Einer Löbl. Landschaft in Krain Buch-drucker und Handler“.

Beseda „pratika“, katera je obična po Kranjskem za koledarje (in v tem smisli tudi v Slovaki in v Lužici), ima svoj kóren v italijanščini (Pratti) ter znači: dogodbe, prepire, sploh vse, kar se dogaja, za-torej je „pratika“ pojem vsega, kar se dogaja, kar se tekom leta pripeti v prirodi. Pratikar naziva se pri Slovenih tak človek, ki je posebno „navihan“, a tudi v ožjem pomeni, kedor prorokuje vreme, bodi si ustno ali pismeno, in to ime se nahaja kot priimek v mnogih slovenskih rodbinah.

Slovenska „pratika“, mnogo različna od nemške, ima zlasti obilo znamenj za vreme, a tekom časa se je jako premenila in vzblížala kulturi drugih koledarjev. Takó na priliko zaznamoval je dolgo slamnik vroče dneve, v tem, ko imajo današnje „pratike“ zató zna-menje ☉. Ostala so še znamenja rokovice za mraz, pihajočih ust za veter, pušice za grom in blisk, znamenje šestih v trikot sestavljenih kroglic za točo itd. Peščena ura z rimsko številko znači dolgost dnevno, rdeča riba kvaterni post itd. Národ zná vrhu tega še za vsak posamezen dan in za vsakega svétnika posebne reke v vèrzih.

Prve „pratike“ niso imele kazala dní, nego samo znamenja za nedelje in praznike, za odpravljene praz-nike, delovnike in postne dní; še le leta 1788. so jim začeli dostavljati številke. Za cesarja Jožefa II. praz-novalo se je po slovenskih deželah razven 16 velikih še 30 sopraznikov.

Tako zvana „mala pratika“ se je koncem 18. veka po našem nesmrtnem pesniku Vodniku prestvarila v „veliko pratiko“, kateri so se prikladale tudi razsež-nejše opomnje gospodarske in ker je bil Vodnik, ka-kor znamo, zgodovinar, prišel je vá-njo celó „popis kranjske dežele“.

Štajerski Sloven Breznik izdal je ob enem z Vodnikom tudi „večno“ in v početku tega sestavka omenjano „stoletno pratiko“.

Ko so vladali leta 1809—1813. po Iliriji Francozi, izhajal je v Ljubljani francosk koledar, a z njim vred izšel je l. 1812. v Ljubljani tudi nemšk koledar, tako rekoč v znamenje narodne demonstracije proti tujcu in v znak ljubezni nemškemu vladarju cesarju Francu.

„Mala“ in „večja pratika“ se od leta 1820—1830. niste premenili, to pak se je zgodilo od leta 1844. na-prej, ko je prevzel uredništvo tega sedaj v tisoč in tisoč iztisih razširjenega národnega koledarja profesor dr. Jan. Bleiweis (Blaznikova tiskarna).

Tiskarna Kleinmayr-Bambergova, ki je uže koncem prejšnjega veka izdajala neko „pratiko“, začela

*

vodo. Svinjaki so zmerom čedni in suhi, zunaj tega zamorejo se pa preišči poleti v zato napravljeni vodi za hlevom še odhladiti. Tako snaženje je tej živali jako koristno, saj ne kmalo katera žival tako dobro poplača trud, ki se ga ima s snaženjem, kakor ravno preišč.

Žalibog, da je večina slovenskih kmetovalcev ravno nasprotnih misli!

Posestva Wiesau in Raten, o katerih sem dosedaj pisal, ležita kakor omenjeno v gorati kladski grofiji, to je, južnem delu pruske Šlezije. Posestva tega kraja vsled lokalnih razmer niso nič kaj velika, posestniki so prisiljeni, svojo večo pozornost na živinorejo obračati.

Drugače je pa s posestvi, ki ležijo v sredini Šle-zije, v nižavi ob reki Odri, to je, v krajih med Vratislavom in Ratiborom. Rodovitna zemlja teh krajev je sposobna za vsakovrstno pridelovanje rastlin; velika množina pridelkov in lepih travnikov je podlaga močno razširjeni in na vrhuncu razvoja stoječi živinoreji. Tudi za poljedelstvo jako imenitna kmetijska industrija je v teh krajih dobro zastopana, saj je pa za razvoj te kme-tijske stroke tudi tukaj vse potrebno združeno: lepa svota velikih mest, dosti delavnih moči, veliko železnic in dobrih cest.

Kmetijstvo je tukaj v obče na visoki stopinji. Dobre niže in više kmetijske šole (kmetijski oddelek na vseučilišči v Vratislavu, slavnoznana kmetijska akade-mija v Proskavi, viša gospodarska šola v Brieg-u in veliko nižjih šol), izvrstno organizirane kmetijske družbe, velike kmetijske razstave, med temi vsako leto velika razstava kmetijskih strojev v Vratislavu, pospešujejo napredek kmetijstva.

Gospodarske skušnje.

Nov krompir „kopsel“ po imenu.

Gosp. Vidovič, srenjski predstojnik v Sobotincih na Štajarskem, piše v „Slov. Gosp.“ o tem krompirji tako le: „Priznati moram, da je ta sorta krompirjeva mimo našega domačega, kar zadeva rodovitnost, tr-pežnost in dobrotu, mnogo boljša; pridelal sem od enega vagana 10 drugih in to v jako slabi zemlji; opozorujem tedaj vse gospodarje, naj bi poskusili s to sorto, ker je vse priporočbe vredna. V grof H. Attemsovi semenorejski štaciji v Št. Petru pri Gradci se dobi 5 kilo tega krompirja za 80 kr. Poskusimo!“

Gospodarske novice.

Na deželni kmetijski šoli v Gorici

so se vršile — v slovenskem oddelku 3. dne t. m., v italijanskem pa 6. dne t. m. — javne semestralne pre-skušnje. Navzoči so bili zastopniki deželnega odbora in nekateri posestniki; italijanski oddelek je počastil tudi bivši minister vitez Chlumecky, ki v Gorici za zdravja voljo sedaj biva. O vspehu na obeh oddelkih smo slišali prav pohvalno govoriti. V obče se pripo-znava in prepričali smo se tudi sami, da je dobila naša kmetijska šola po odhodu gosp. dr. Moná vse drugačno lice in da zdaj očividno napreduje. „Soča“.

Loterijo na konje

napravi letos kmetijska družba na Dunaji. Izdala bo 50.000 sreček po 1 gold., dobitki pa bodo namesto denarja konji, vozovi itd.